

บทที่ 4

การวิเคราะห์โครงสร้างเชื่อมต่อและประโยคสัมพันธ์

ในบทที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้แสดงลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกิริยา สภาวะจิตแสดงความรู้สึกและหน่วยสร้างกิริยา สภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต ซึ่งพบว่าหน่วย สร้างกิริยา สภาวะจิตแต่ละประเภทมีคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของมุขยประโยคและส่วนเติมเต็ม แตกต่างกันในบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์คุณสมบัติความเป็นหน่วยหรือโครงสร้างเชื่อมต่อ ของมุขยประโยคและส่วนเติมเต็ม ตลอดจนลักษณะความสัมพันธ์หรือประโยคสัมพันธ์ของหน่วย ประโยคทั้งสองในหน่วยสร้างกิริยา สภาวะจิตในภาษาไทยตามแนวทฤษฎีไวยากรณ์บทบาทอ้างอิง

4.1 การวิเคราะห์โครงสร้างเชื่อมต่อ (juncture)

ตามทฤษฎีไวยากรณ์บทบาทอ้างอิง ประโยคซับซ้อน (complex sentence) จะประกอบด้วยหน่วยประโยคต่างๆซึ่งเรียงเป็นลำดับชั้นภายในประโยค ได้แก่ ใจกลาง (nucleus) แกนร่วม (core) และอนุประโยค (clause) การเชื่อมต่อกันอาจเป็นแบบสมมาตร (symmetrical) กล่าวคือ หน่วยที่อยู่ในระดับเดียวกันเชื่อมต่อกัน เช่น ใจกลางกับใจกลาง แกนร่วมกับแกนร่วม และอนุประโยคกับอนุประโยค หรืออาจเป็นแบบอสมมาตร (asymmetrical) กล่าวคือ หน่วยที่อยู่ คนละระดับกันมาเชื่อมต่อกัน เช่น ใจกลางกับแกนร่วม หรือ แกนร่วมกับอนุประโยค เป็นต้น การเชื่อมต่อกันของหน่วยทางวากยสัมพันธ์ต่างๆที่เรียงลำดับชั้นภายในประโยคซึ่งเป็นโครงสร้าง ชนิดหนึ่งนี้ เรียกว่า โครงสร้างเชื่อมต่อ

โครงสร้างเชื่อมต่อ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ ก) โครงสร้างเชื่อมต่อใจกลาง (nuclear juncture) คือ โครงสร้างเชื่อมต่อที่ประกอบด้วยหน่วยใจกลางตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไป เชื่อมต่อกัน ข) โครงสร้างเชื่อมต่อแกนร่วม (core juncture) คือ โครงสร้างเชื่อมต่อที่ประกอบด้วย แกนร่วมตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไปเชื่อมต่อกัน และ ค) โครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยค (clausal juncture) คือ โครงสร้างเชื่อมต่อที่ประกอบด้วยอนุประโยคตั้งแต่ 2 อนุประโยคขึ้นไปเชื่อมต่อกัน

4.1.1 โครงสร้างเชื่อมต่อในภาษาไทย

สุดา รังกฤษ (Rangkupan 1997) ได้ศึกษาโครงสร้างเชื่อมต่อของประโยคซับซ้อนในภาษาไทยซึ่งมี “ให้” เป็นกริยาหรือเป็นตัวเชื่อม (linkage marker) ในประโยคตามแนวไวยากรณ์บทบาทอ้างอิง โดยได้เสนอเกณฑ์ที่นำมาทดสอบเพื่อแยกประเภทของโครงสร้างไว้ 2 เกณฑ์ (Rangkupan 1997: 19) คือ การใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกัน และการแทรกคำวิเศษณ์ระหว่างหน่วยหลัก¹ (metrix) และหน่วยรอง (non-metrix)

เกณฑ์แรก คือ การใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกันระหว่างหน่วยหลักและหน่วยรอง โดยหน่วยที่ว่าเป็นนี้อาจเป็นหน่วยระดับใจกลาง แขนงร่วมหรืออนุประโยคก็ได้ สุดา (Rangkupan 1997) เสนอไว้ว่า ในโครงสร้างเชื่อมต่อใจกลางและแขนงร่วมจะมีการบังคับใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกัน (argument sharing) แต่ในโครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยคจะไม่มีการบังคับใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกัน เช่น

- (1) นวลผลึกโต๊ะตัวนั้นล้ม
- (2) นวลผลึกโต๊ะตัวนั้นจนล้ม

ประโยค 2 ประโยคข้างต้นมีลักษณะที่คล้ายกัน คือ มีคำกริยา *ผลึก* และ *ล้ม* ปรากฏในประโยคเดียวกัน มีนามวลี 2 นามวลี คือ *นวล* และ *โต๊ะตัวนั้น* หากพิจารณาคุณสมบัติการใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกันระหว่างคำกริยาทั้งสองโดยการแทรกนามวลีหน้าคำกริยาตัวที่สอง พบว่าการอนุญาตให้นามวลีปรากฏในตำแหน่งดังกล่าวต่างกัน ดังนี้

- (3) *นวลผลึกโต๊ะตัวนั้นโต๊ะตัวนั้นล้ม
- (4) นวลผลึกโต๊ะตัวนั้นจนโต๊ะตัวนั้นล้ม

ประโยคที่ (3) นามวลี *โต๊ะตัวนั้น* ไม่สามารถปรากฏหน้าคำกริยาตัวที่สอง *ล้ม* ได้ ประโยคนี้มีโครงสร้างเชื่อมต่อแขนงร่วมซึ่งคำกริยาในประโยคจะต้องใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกัน ต่างกับประโยคที่ (4) ซึ่งมีคำสันธานเชื่อมคำกริยาในประโยค นามวลี *โต๊ะตัวนั้น* สามารถปรากฏหน้าคำกริยาตัวที่สองในประโยคได้ ประโยคนี้มีโครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยคซึ่งไม่มีการบังคับใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกันระหว่างคำกริยาทั้งสอง นามวลีรูปที่ปรากฏหน้าคำกริยาตัวที่สองในประโยค

¹ หน่วยหลัก คือ มุขยประโยค ส่วนหน่วยรองคือ ส่วนของประโยคที่ไม่ใช่มุขยประโยค

ซึ่งมีคำสันธาน สามารถถูกแทนด้วยนามวลีใดๆได้ ในขณะที่นามวลีรูปที่ปรากฏในประโยคซึ่งไม่มีคำสันธานเชื่อมหน่วยประโยค ไม่สามารถถูกแทนที่ด้วยนามวลีใดๆได้

เกณฑ์ที่สอง คือ การแทรกคำวิเศษณ์ระหว่างหน่วยประโยค คุณสมบัติดังกล่าวนี้พบในโครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยค คำวิเศษณ์ซึ่งทำหน้าที่ขยายคำกริยาในหน่วยหลักจะต้องปรากฏที่ท้ายหน่วยหลัก ไม่สามารถปรากฏที่ท้ายหน่วยรองได้ เช่นตัวอย่างประโยค (5-6) ตามลำดับ

- (5) นวลทูปแก้วไบนั่นแรงๆจนมันแตก
- (6) *นวลทูปแก้วไบนั่นจนมันแตกแรงๆ

คำวิเศษณ์ *แรงๆ* ทำหน้าที่ขยายคำกริยา *ทูป* ในหน่วยหลัก ดังนั้นคำวิเศษณ์นี้จะต้องปรากฏที่ท้ายหน่วยหลัก เช่นประโยคที่ (5) หากคำวิเศษณ์ย้ายไปปรากฏที่ท้ายประโยค เช่นประโยคที่ (6) ประโยคจะผิดไวยากรณ์

สำหรับโครงสร้างเชื่อมต่อแกนร่วมนั้น คำวิเศษณ์ไม่สามารถปรากฏหลังหน่วยหลักได้ แต่จะต้องปรากฏที่ท้ายประโยคเสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (7) พลฆวนนวลกินข้าวด้วยเสียงร่าเริง
- (8) *พลฆวนนวลด้วยเสียงร่าเริงกินข้าว

คำวิเศษณ์ *ด้วยเสียงร่าเริง* ในประโยคที่ (8) ซึ่งทำหน้าที่ขยายคำกริยา *ฆวน* ในหน่วยหลัก ไม่สามารถปรากฏที่ท้ายหน่วยหลักได้ หากจะต้องปรากฏที่ท้ายประโยคแทน เช่นประโยคที่ (8)

ส่วนในโครงสร้างเชื่อมต่อใจกลางนั้น เราไม่สามารถขยายหน่วยหลักด้วยการใช้คำวิเศษณ์ได้ เนื่องจากว่าในโครงสร้างเชื่อมต่อใจกลางนี้ ความสัมพันธ์ของคำกริยาในประโยคมีความใกล้ชิดกันมาก จึงไม่อนุญาตให้คำวิเศษณ์แทรกระหว่างคำกริยาทั้งสองได้ และคำวิเศษณ์ก็ไม่สามารถปรากฏที่ท้ายประโยคเพื่อขยายเฉพาะหน่วยหลักได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (9) *นวลทูปแก้วไบนั่นแรงๆแตก
- (10) *นวลทูปแก้วไบนั่นแตกแรงๆ

คำวิเศษณ์ *แรงๆ* ในประโยคที่ (9) ไม่สามารถปรากฏแทรกระหว่างหน่วยหลัก *นวลทูปแก้วไบนั่น* และหน่วยรอง *แตก* ได้ ในขณะเดียวกัน คำวิเศษณ์นี้ก็ไม่สามารถปรากฏที่ท้ายประโยคเพื่อขยายเฉพาะหน่วยหลัก *นวลทูปแก้วไบนั่น* ได้ ดังเช่นประโยคที่ (10)

จากเกณฑ์การทดสอบประเภทของโครงสร้างเชื่อมต่อในหน่วยสร้างประโยคซับซ้อนของไทย คือ คุณสมบัตินำหน่วยอาร์กิวเมนต์ร่วมกัน และคุณสมบัตินำคำวิเศษณ์ระหว่างมุขยประโยคและส่วนของประโยคที่ไม่ใช่มุขยประโยคตามที่ สุดา รังกูพันธุ์ (Rangkupan 1997) ได้เสนอไว้ ผู้วิจัยจะอิงเกณฑ์ดังกล่าวในการวิเคราะห์โครงสร้างเชื่อมต่อของหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตในภาษาไทยซึ่งประกอบด้วยมุขยประโยคและส่วนเติมเต็ม

4.1.2 การวิเคราะห์โครงสร้างเชื่อมต่อของหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตในภาษาไทย

ในบทนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ประเภทของโครงสร้างเชื่อมต่อระหว่างมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตในภาษาไทยทั้ง 2 ประเภท คือ หน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึก และหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต โดยใช้เกณฑ์ 2 เกณฑ์ คือ การใช้หน่วยอาร์กิวเมนต์ร่วมกัน และคุณสมบัตินำคำวิเศษณ์ระหว่างหน่วยหลักหรือมุขยประโยคและหน่วยรองหรือหน่วยประโยคที่ไม่ใช่มุขยประโยค

4.1.2.1 โครงสร้างเชื่อมต่อของหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึก

1) คุณสมบัตินำอาร์กิวเมนต์ร่วมกัน

หน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึกประกอบด้วยคำกริยาที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูดที่มีต่อเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง เช่น คำกริยา โกรธ และ เสียใจ เป็นต้น

หน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึกนี้ อนุญาตให้นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาปรากฏในส่วนเติมเต็มได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (11) จอยโกรธที่จอยไม่ได้เป็นหัวหน้า
 (11') จอยโกรธที่ ∅ ไม่ได้เป็นหัวหน้า
 (12) จอยรู้สึกเสียใจที่จอยพูดออกไปเช่นนั้น
 (12') จอยรู้สึกเสียใจที่ ∅ พูดออกไปเช่นนั้น

นามวลี *จอย* ในประโยค (11) และ (12) เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาในส่วนเติมเต็ม นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาในส่วนเติมเต็มนี้ อาจจะไม่ปรากฏในส่วนเติมเต็มก็ได้ เช่นประโยค (11') และ (12')

นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของส่วนเติมเต็มนี้ อาจจะไม่อ้างถึงหรือไม่ได้อ้างถึงนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของมุขยประโยคก็ได้ เช่น

- (13) จอยโกรธที่จอยไม่ได้เป็นหัวหน้า
 (14) จอยเสียใจที่คำพูดออกไปเช่นนั้น

นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของส่วนเติมเต็มในประโยคที่ (13) อ้างถึงนามวลี *จอย* ซึ่งเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาแสดงความรู้สึก *โกรธ* ในमुख्यประโยคเลย แต่ประโยคที่ (14) รามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ *คำ* ไม่ได้อ้างถึงนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ในमुख्यประโยคเลย

อย่างไรก็ตามพบว่า นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาในส่วนเติมเต็มอาจจะอ้างถึงนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาในमुख्यประโยคก็ได้ ดังตัวอย่างข้างล่างต่อไปนี้

- (15) จอยดีใจที่ $\emptyset_{i,j}$ จะได้เดินทาง
 (16) จอยผิดหวังที่ $\emptyset_{i,j}$ สอบไม่ผ่าน

ประโยค 2 ประโยคข้างต้น นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ไม่ได้อ้างถึงนามวลีใดๆ ในประโยค แต่อาจจะอ้างถึงนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ในमुख्यประโยคอาจจะไม่ได้อ้างถึงนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ในमुख्यประโยคก็ได้ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการตีความ

กล่าวได้ว่า ในหน่วยสร้างกริยาแสดงความรู้สึก ช่องว่างของนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาในส่วนเติมเต็มอาจจะถูกแทนด้วยนามวลีซึ่งอาจจะอ้างถึงนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาในमुख्यประโยคหรืออาจจะไม่ได้อ้างถึงนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาในमुख्यประโยคก็ได้ แสดงให้เห็นว่า मुखยประโยคและส่วนเติมเต็มไม่มีการบังคับใช้นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ร่วมกัน จึงกล่าวสรุปได้ว่าโครงสร้างเชื่อมต่อระหว่างमुख्यประโยคและส่วนเติมเต็มในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึกนี้เป็นโครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยค ไม่ใช่โครงสร้างเชื่อมต่อใจกลาง เนื่องจากนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ในส่วนเติมเต็มอาจจะถูกแทนด้วยนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาใดๆก็ได้ในประโยค ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ใช่โครงสร้างเชื่อมต่อแกนร่วม เนื่องจากว่าในमुख्यประโยคและส่วนเติมเต็ม ไม่มีการบังคับใช้นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ในแต่ละหน่วยประโยคร่วมกัน

2) คุณสมบัติการแทรกคำวิเศษณ์วลี

การทดสอบการปรากฏของวิเศษณ์วลีในประโยคเป็นอีกเกณฑ์หนึ่งที่ใช้พิจารณาประเภทของโครงสร้างเชื่อมต่อระหว่างमुख्यประโยคและส่วนเติมเต็ม โดยพบว่าคำวิเศษณ์ในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึกนั้น จะปรากฏที่ท้ายमुख्यประโยค ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (17) จอยโกรธจัดที่ไม่ได้เป็นหัวหน้า
 (17') *จอยโกรธที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าจัด
 (18) จอยเสียใจอย่างสุดซึ้งที่พูดออกไปเช่นนั้น
 (18') *จอยเสียใจที่พูดออกไปเช่นนั้นอย่างสุดซึ้ง

คำวิเศษณ์วลี **จัด** และ **อย่างสุดซึ้ง** ในประโยค (17-18) ซึ่งทำหน้าที่ขยายคำกริยาหลักในमुख्यประโยค จะต้องปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึกในमुख्यประโยคที่คำวิเศษณ์ดังกล่าวนั้นขยาย คำวิเศษณ์นี้ไม่สามารถวางไว้ท้ายประโยคได้ เช่นประโยค (17'-18')

การที่คำวิเศษณ์สามารถแทรกระหว่างमुख्यประโยคและส่วนเติมเต็มได้นั้น แสดงว่าโครงสร้างเชื่อมต่อของหน่วยประโยคทั้งสองเป็นโครงสร้างเชื่อมต่อกัน ไม่ใช่โครงสร้างเชื่อมต่อใจกลางและโครงสร้างเชื่อมต่อกันร่วมซึ่งคำวิเศษณ์ไม่สามารถแทรกระหว่างคำกริยาในमुख्यประโยคและส่วนเติมเต็มได้ แต่จะต้องปรากฏในตำแหน่งท้ายสุดของประโยคเท่านั้น

จากการทดสอบคุณสมบัติความเป็นหน่วยของโครงสร้างเชื่อมต่อกันระหว่างमुख्यประโยคพบว่า หน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึกเป็นโครงสร้างเชื่อมต่อกันอนุประโยค ซึ่งประกอบด้วยอนุประโยค 2 อนุประโยคที่เชื่อมต่อกัน เห็นได้จากคุณสมบัติที่ไม่มีการบังคับใช้หน่วยอาร์กิวเมนต์ร่วมกันระหว่างอนุประโยคทั้งสอง และสามารถแทรกคำวิเศษณ์ระหว่างอนุประโยคทั้งสองได้

4.1.2.2 โครงสร้างเชื่อมต่อของหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต

1) คุณสมบัติการใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกัน

หน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิตประกอบด้วยคำกริยาที่แสดงแสดงความต้องการ ตั้งใจ หรือตัดสินใจของผู้พูดที่จะกระทำการบางสิ่งบางอย่าง เช่น คำกริยา **ตั้งใจ** และ **ตัดสินใจ** เป็นต้น

หน่วยสร้างกริยาแสดงสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิตนี้ ไม่อนุญาตให้นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาในส่วนเติมเต็มปรากฏในส่วนเติมเต็มได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (19) *จอยตั้งใจที่จอยจะปกป้องช่วยเหลือดำ
 (20) *จอยตัดสินใจที่ดำจะแต่งงานกับจอย

ในประโยค (19) นามวลี *จอย* ซึ่งเป็นอาร์กิวเมนต์ของกริยาวลี *จะปกป้อง* ช่วยเหลือคำ ไม่สามารถปรากฏในตำแหน่งประธานของส่วนเติมเต็มได้ เช่นเดียวกับ นามวลี *คำ* ในประโยค (20) ซึ่งเป็นอาร์กิวเมนต์ของกริยาวลี *จะแต่งงานกับจอย* ก็ไม่สามารถปรากฏในตำแหน่งประธานของส่วนเติมเต็มได้ ไม่ว่านามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ในส่วนเติมเต็มจะอ้างถึงหรือไม่ได้อ้างถึงนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ในมุขยประโยคก็ตาม

ในหน่วยสร้างกริยาแสดงสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิตนี้ นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาในส่วนเติมเต็ม ไม่สามารถปรากฏในตำแหน่งประธานของส่วนเติมเต็มได้ แต่นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ในส่วนเติมเต็มนี้จะต้องมีลักษณะรูปแทน ดังเช่นประโยคข้างล่างนี้

- (21) * *จอย* , *ตั้งใจที่จอย* , , *จะปกป้อง* ช่วยเหลือคำ
 (21') *จอย* , *ตั้งใจที่ ∅* , *จะปกป้อง* ช่วยเหลือคำ
 (22) * *จอย* , *ตัดสินใจที่จอย* , , *จะแต่งงานกับคำ*
 (22') *จอย* , *ตัดสินใจที่ ∅* , *จะแต่งงานกับคำ*

ประโยค (21) และ (22) ผิดไวยากรณ์ เนื่องจากมีนามวลี *จอย* ซึ่งเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาในส่วนเติมเต็ม ปรากฏในตำแหน่งประธานของส่วนเติมเต็ม นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาในส่วนเติมเต็มจะต้องถูกละในตำแหน่งประธานของส่วนเติมเต็ม เช่นประโยค (21') และ (22') ซึ่งนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ที่ถูกละนี้จะอ้างถึงเฉพาะนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ในตำแหน่งประธานของมุขยประโยคเท่านั้น

การบังคับให้นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ในส่วนเติมเต็มให้มีลักษณะรูป แสดงให้เห็นว่าส่วนเติมเต็มจะต้องมีการใช้นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ร่วมกับนามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ในมุขยประโยค คุณสมบัติการใช้นามวลีที่เป็นอาร์กิวเมนต์ร่วมกันในหน่วยสร้างกริยาแสดงสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิตนี้ เป็นคุณสมบัติของโครงสร้างเชื่อมต่อดระดับแกนร่วม ในเบื้องต้นจึงกล่าวได้ว่าโครงสร้างเชื่อมต่อดในหน่วยสร้างกริยาแสดงสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิตเป็นโครงสร้างเชื่อมต่อดระดับแกนร่วม

2) คุณสมบัติการแทรกพิเศษวลี

จากการทดสอบคุณสมบัติการใช้อาร์กิวเมนต์ร่วมกันระหว่างมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มในหน่วยสร้างกริยาแสดงสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต พบว่าหน่วยประโยคทั้งสองมีการใช้หน่วยอาร์กิวเมนต์ร่วมกัน ซึ่งแสดงว่าโครงสร้างเชื่อมเป็นต่อของหน่วยประโยคทั้งสองเป็นโครงสร้างเชื่อมต่อดแกนร่วม แต่หากพิจารณาคุณสมบัติการแทรกคำวิเศษณ์วลีระหว่างมุขยประโยคและส่วน

เติมเต็ม ร่วมกับคุณสมบัติการใช้หน่วยอารักขาเมนตร่วมกันแล้ว พบว่าคำวิเศษณ์วลีซึ่งทำหน้าที่ขยายคำกริยาหลักในमुख्यประโยคสามารถปรากฏท้ายमुख्यประโยคได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (23) จอยตั้งใจอย่างสุดความสามารถที่จะปกป้องช่วยเหลือดำ
 (23') จอยตั้งใจที่จะปกป้องช่วยเหลือดำอย่างสุดความสามารถ
 (24) จอยตัดสินใจแน่วแน่ที่จะแต่งงานกับดำ
 (24') *จอยตัดสินใจที่จะแต่งงานกับดำแน่วแน่

จากประโยคข้างต้น พบว่า คำวิเศษณ์ซึ่งทำหน้าที่ขยายคำกริยาในमुख्यประโยคสามารถแทรกระหว่างमुख्यประโยคและส่วนเติมเต็มได้ ดังเช่นประโยค (23) และ (24) หรืออาจจะปรากฏในตำแหน่งท้ายประโยคก็ได้ ดังเช่นประโยค (24) คุณสมบัติการแทรกคำวิเศษณ์ระหว่างमुख्यประโยคและส่วนเติมเต็ม จึงทำให้หน่วยประโยคทั้งสองไม่ได้มีการเชื่อมต่อด้านกันแต่เป็นการเชื่อมต่อด้านอนุประโยค

อย่างไรก็ตามพบว่า मुख्यประโยคมีคุณสมบัติเหมือนกับหน่วยอนุประโยคซึ่งสามารถมีคำวิเศษณ์ปรากฏท้ายमुख्यประโยคได้ และส่วนเติมเต็มก็มีคุณสมบัติเหมือนกับหน่วยแกนร่วม คือ นามวลีที่เป็นอารักขาเมนตร่วมกันในส่วนเติมเต็มจะต้องมีการใช้ร่วมกับนามวลีที่เป็นอารักขาเมนตร่วมกันในमुख्यประโยค ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า โครงสร้างเชื่อมต่อของमुख्यประโยคและส่วนเติมเต็มในหน่วยสร้างกริยาสมภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิตนี้เป็นโครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยคที่ประกอบด้วยหน่วยประโยคที่อยู่คนละระดับกันเชื่อมต่อกัน คือ การเชื่อมอนุประโยคกับแกนร่วม

จากการทดสอบโครงสร้างเชื่อมต่อของमुख्यประโยคและส่วนเติมเต็มในหน่วยสร้างกริยาสมภาวะจิตแสดงความรู้สึกและหน่วยสร้างกริยาสมภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต พบว่าหน่วยสร้างทั้งสองประเภทมีโครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยคเหมือนกัน แต่โครงสร้างเชื่อมต่อของหน่วยสร้างกริยาสมภาวะจิตแสดงความรู้สึก เป็นการเชื่อมต่ออนุประโยคและอนุประโยค ส่วนโครงสร้างเชื่อมต่อของหน่วยสร้างกริยาสมภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต เป็นการเชื่อมต่อของอนุประโยคและแกนร่วม

4.2 การวิเคราะห์ประโยคสัมพันธ์ (nexus)

ในหน่วยสร้างซับซ้อน หน่วยประโยคต่าง ๆ มีความสัมพันธ์ต่อกันทั้งทางด้านวากยสัมพันธ์และความหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยวากยสัมพันธ์ต่างๆ เหล่านี้ เรียกว่า **ประโยคสัมพันธ์ (nexus)** ซึ่งแบ่งเป็น 3 ชนิด คือ ก) ประโยคสัมพันธ์แบบขนาน (Coordination) คือ ความสัมพันธ์ของหน่วยประโยคซึ่งแต่ละหน่วยประโยคสามารถปรากฏได้ตามลำพัง เป็นอิสระ

จากอีกหน่วยหนึ่งได้ มักมีคำสันธานเชื่อมระหว่างอนุประโยค ข) ประโยคสัมพันธแบบเสริม (Subordination) คือ ความสัมพันธ์ของหน่วยประโยคซึ่งแต่ละหน่วยประโยคไม่สามารถปรากฏได้ตามลำพัง หน่วยประโยคใดหน่วยประโยคหนึ่งไม่สามารถเป็นอิสระจากอีกหน่วยประโยคได้ และ ค) ประโยคสัมพันธแบบหน้าที่ร่วม (Cosubordination) คือ ความสัมพันธ์ของหน่วยประโยคซึ่งแต่ละหน่วยประโยคถูกบังคับให้ใช้ตัวดำเนินการร่วมกัน (operator)

4.2.1 ประโยคสัมพันธในภาษาไทย

สุดา รังกุพันธุ์ (Rangkupan 1997) เสนอเกณฑ์ในการทดสอบประเภทของประโยคสัมพันธในภาษาไทย 2 เกณฑ์ คือ การแทนที่หน่วยประโยคด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร” และการใช้ตัวดำเนินการร่วมกัน (operator dependency) สำหรับหน่วยประโยคที่มีความสัมพันธ์แบบขนานและแบบแบบหน้าที่ร่วม

เกณฑ์แรก คือ การแทนที่หน่วยประโยคด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร” ใช้เพื่อทดสอบว่าความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยประโยคต่างๆว่าเป็นความสัมพันธ์แบบเสริมที่เป็นอาร์กิวเมนต์หรือไม่ ในภาษาไทยนามวลีที่ปรากฏในตำแหน่งอาร์กิวเมนต์สามารถถูกแทนที่โดยคำแสดงคำถามอะไร เช่น

(25) นวลให้ขนมจุ่ม

(26) นวลให้อะไรจุ่ม

จากประโยค (25) นามวลี “ขนม” ซึ่งเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยา ให้ สามารถถูกแทนที่ด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร” ได้ ดังตัวอย่าง (26)

สุดา รังกุพันธุ์ (Rangkupan 1997) ได้นำการแทนที่ด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร” นี้มาทดสอบคุณสมบัติการเป็นองค์ประกอบของหน่วยประโยคในประโยคซับซ้อน ถ้าส่วนของประโยคที่สามารถถูกแทนที่ด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร” แสดงว่า ส่วนของประโยคนั้นเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาที่มาประกอบด้วย เช่น

(27) นวลดีใจที่วันนี้เป็นวันหยุด

(28) นวลดีใจอะไร

จากตัวอย่างประโยค (27) หน่วยประโยค *ที่วันนี้เป็นวันหยุด* สามารถถูกแทนที่ด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร” ในประโยค (28) ได้ แสดงว่าส่วนเติมเต็มนี้เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาดีใจ จึงกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ของหน่วยประโยค ในประโยค (27) นี้เป็นความสัมพันธ์แบบเสริม

อย่างไรก็ตามพบว่า หน่วยประโยคที่ไม่ได้เป็นเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาที่มาประกอบด้วย ไม่สามารถแทนที่ด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร” ได้ เช่น

(29) นवलทูปแก้วโบนั้นแตก

(30) *นवलทูปอะไร

จากตัวอย่างประโยค (29) หน่วยประโยค แก้วโบนั้นแตก ไม่สามารถถูกแทนที่ด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร” ในประโยค (30) ได้ แสดงว่าหน่วยประโยคนี้ไม่ได้เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยา ทูป ในมุขยประโยค ดังนั้นความสัมพันธ์ของหน่วยประโยคในประโยค (29) นี้จึงไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบเสริม

สำหรับการทดสอบประโยคสัมพันธ์แบบขนานและหน้าที่ร่วมนั้น เกณฑ์ที่ใช้ในการแยกความแตกต่างระหว่างประโยคสัมพันธ์ทั้ง 2 ประเภท คือ การใช้ตัวดำเนินการในประโยค กล่าวคือ ถ้าหน่วยประโยคแต่ละหน่วยสามารถมีตัวดำเนินการของแต่ละหน่วยเองได้ โครงสร้างเชื่อมต่อนั้นจะมีความสัมพันธ์แบบขนาน แต่หากหน่วยประโยคทั้งสองหรือมากกว่านั้นมีการบังคับใช้ตัวดำเนินการร่วมกัน (operator dependency) โครงสร้างเชื่อมต่อนั้นจะมีความสัมพันธ์แบบหน้าที่ร่วม แต่อย่างไรก็ตาม การใช้ตัวดำเนินการในการทดสอบประเภทของประโยคสัมพันธ์จะต้องขึ้นอยู่กับประเภทของโครงสร้างเชื่อมต่อดังนั้น หากหน่วยประโยคมีโครงสร้างเชื่อมต่อนั้นร่วม ประโยคสัมพันธ์จะต้องใช้ตัวดำเนินการในระดับแกนร่วมในการทดสอบด้วย หรือหากหน่วยประโยคมีโครงสร้างเชื่อมต่อนั้น ประโยคสัมพันธ์จะต้องใช้ตัวดำเนินการในระดับอนุประโยค (ดูรายละเอียดเรื่องตัวดำเนินการในระดับต่างๆ ในหน้า 10)

4.2.2 การวิเคราะห์ประโยคสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิต

สำหรับการวิเคราะห์ประโยคสัมพันธ์แบบเสริม ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์ การแทนที่หน่วยประโยคด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร” ในการทดสอบหน่วยประโยคที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาในมุขยประโยคและมีความสัมพันธ์กับมุขยประโยคแบบเสริม ตามที่สุดา (Rangkupan 1997) ได้เสนอไว้ นอกจากเกณฑ์ดังกล่าวนี้แล้ว ผู้จะเพิ่มเติมเกณฑ์การทดสอบประเภทของประโยคสัมพันธ์แบบเสริมอีกเกณฑ์หนึ่งร่วมด้วย คือ การย้ายส่วนเติมเต็มในตำแหน่งต้นประโยค ซึ่งคุณสมบัตินี้สามารถย้ายส่วนเติมเต็มในตำแหน่งต้นประโยคนี้ พบในงานของอภิรักษ์ (2529) โดยได้กล่าวว่า ส่วนเติมเต็มประเภทที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม “ว่า” หรือที่เรียกในงานของอภิรักษ์ (2529) ว่าอนุประโยคเติมเต็ม “ว่า” นี้ ทำหน้าที่เป็นหน่วยกรรมของคำกริยาหลักในมุขยประโยค และสามารถปรากฏที่ต้นประโยคได้ เช่น

- (31) ผมเชื่อว่าเขาจะกลับมา
 (32) เขาจะกลับมาผมเชื่อ

(อภิธานท์ 2529: 1)

ประโยคที่ (31) อนุประโยคเต็มเต็ม *เขาจะกลับมา* ซึ่งปรากฏหลังคำกริยาหลัก *เชื่อ* และปรากฏหลังตัวนำส่วนเต็มเต็ม “ให้” สามารถปรากฏในตำแหน่งต้นประโยคได้ ดังตัวอย่าง (32) การปรากฏของอนุประโยคเต็มเต็มดังกล่าวในตำแหน่งต้นประโยคได้นั้น แสดงให้เห็นว่า อนุประโยคเต็มเต็มเป็นองค์ประกอบหนึ่งของประโยค คือเป็นหน่วยกรรมของคำกริยาหลัก

สำหรับการวิเคราะห์ประโยคสัมพันธ์แบบขนานและแบบหน้าที่รวมนั้น ผู้วิจัย จะใช้เกณฑ์การใช้ตัวดำเนินการร่วมกันระหว่างมุขยประโยคและส่วนเต็มเต็ม ตามที่สุดา (Rangkupan 1997) ได้เสนอไว้ ซึ่งเกณฑ์นี้เป็นการแยกประโยคสัมพันธ์แบบแบบหน้าที่รวมออกจากขนานประโยคสัมพันธ์

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้เกณฑ์ในการทดสอบประโยคสัมพันธ์ของหน่วยสร้าง กิริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึก และหน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิตทั้งหมด 3 เกณฑ์ คือ การแทนที่ด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร” และการย้ายส่วนเต็มเต็มในตำแหน่งต้นประโยค สำหรับการทดสอบประโยคสัมพันธ์แบบเสริม และเกณฑ์การใช้ตัวดำเนินการร่วมกันระหว่างมุขย ประโยคและส่วนเต็มเต็ม สำหรับการทดสอบประโยคสัมพันธ์แบบหน้าที่รวมและแบบขนาน

4.2.2.1 ประโยคสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึก

1.) การแทนที่ด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร”

ในการวิเคราะห์ประโยคสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึก ซึ่งเป็นโครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยคว่าความสัมพันธ์ของมุขยประโยคและอนุประโยคเต็มเต็ม เป็นความสัมพันธ์แบบเสริมหรือไม่นั้น สามารถทดสอบด้วยการนำคำแสดงคำถาม “อะไร” แทนที่หน่วยประโยคที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยา เช่น

- (33) ก. จอยเสียดายที่ดำแต่งงาน
 ข. จอยเสียดายอะไร
 (34) ก. จอยไม่พอใจที่ดำไม่ยอมพูดด้วย
 ข. จอยไม่พอใจอะไร

ประโยค (33) และ (34) ส่วนเติมเต็ม ที่ตำแหน่งงาน และ ที่ตำแหน่งไม่ยอมพูดด้วย สามารถถูกแทนที่ด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร” ในประโยค (33) และ(34) ได้ แสดงว่าส่วนเติมเต็มนี้เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยา เสียตาย และ พอใจ ในमुख्यประโยค

2.) การย้ายส่วนเติมเต็มในตำแหน่งต้นประโยค

เมื่อพิจารณาคณสมบัติการย้ายส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึกในตำแหน่งต้นประโยคพบว่า เราไม่สามารถย้ายส่วนเติมเต็มในตำแหน่งดังกล่าวได้ ดังตัวอย่างข้างล่างต่อไปนี้

- (35) จอຍชอบที่ใครๆก็พากันรุมเอาใจ
 (35') *ที่ใครๆก็พากันรุมเอาใจจอຍชอบ
 (36) จอຍไม่พอใจที่ตำไม่รักษาคำพูด
 (36') *ที่ตำไม่รักษาคำพูดจอຍไม่พอใจ

ส่วนเติมเต็มที่มีตัวนำส่วนเติมเต็ม “ที่” ใครๆก็พากันรุมเอาใจ และ ที่ตำไม่รักษา คำพูด ซึ่งเติมปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึก ชอบ และ พอใจ ในประโยค (35) และ (36) ไม่สามารถย้ายไปในตำแหน่งต้นประโยคได้ ดังตัวอย่าง (35') และ (36') แสดงให้เห็นว่า ส่วนเติมเต็มนี้เป็นอาร์กิวเมนต์ที่จะต้องปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึกซึ่งปรากฏในमुख्य ประโยคเสมอ ไม่สามารถปรากฏแยกจากคำกริยาแสดงความรู้สึกได้ อย่างไรก็ตามพบว่า ส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึกบางคำสามารถย้ายไปในตำแหน่งต้นประโยคได้ เช่น

- (37) จอຍดีใจมากที่ทุกคนมาพร้อมเพรียงกันวันนี้
 (37') ที่ทุกคนมาพร้อมเพรียงกันในวันนี้จอຍดีใจมาก

ส่วนเติมเต็ม ที่ทุกคนมาพร้อมเพรียงกันวันนี้ ที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึก ดีใจ สามารถย้ายไปปรากฏในตำแหน่งต้นประโยคได้ การที่ส่วนเติมเต็มสามารถย้ายไปในตำแหน่งต้นประโยคได้นั้น แสดงให้เห็นว่าส่วนเติมเต็มกับमुख्यประโยคเป็นหน่วยอนุประโยค คนละหน่วยที่แยกจากกัน (independent unit) มากกว่าที่จะเป็นหน่วยอนุประโยคใน 1 ประโยค การที่ส่วนเติมเต็มในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต ไม่สามารถปรากฏแยกจากคำกริยาแสดงความรู้สึกได้ แสดงให้เห็นว่าส่วนเติมเต็มเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาชนิดนี้

3.) การใช้ตัวดำเนินการร่วมกัน

หากเมื่อนำเกณฑ์การใช้ตัวดำเนินการร่วมกันในการทดสอบความสัมพันธ์ของ มุขยประโยคและอนุประโยคเติมเต็มในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึกพบว่า อนุประโยค ทั้งสองไม่มีการใช้ตัวดำเนินการร่วมกัน

- (38) จอยเคยกลัวที่ตอบคำถามเหล่านั้น
 (39) จอยกลัวที่จะตอบคำถามเหล่านั้น
 (40) จอยเคยกลัวที่จะตอบคำถามเหล่านั้น

ประโยค (38) ตัวดำเนินการที่แสดงอดีตกาล “เคย” ทำหน้าที่ขยายคำกริยาใน มุขยประโยค ในขณะที่ประโยค (39) ตัวดำเนินการที่แสดงอนาคตกาล “จะ” ทำหน้าที่ขยาย คำกริยาในมุขยประโยค จากตัวอย่างประโยคทั้งสองพบว่า ในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดง ความรู้สึก ทั้งมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มสามารถมีตัวดำเนินการของตนเองได้โดยอิสระ ไม่มีการบังคับใช้ตัวดำเนินการใดร่วมกัน ดังเช่นประโยค (40) จากคุณสมบัติดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่า ความสัมพันธ์ของอนุประโยคในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึกไม่ได้มีความสัมพันธ์ แบบหน้าที่ร่วม จึงยืนยันได้ว่าความสัมพันธ์ของส่วนเติมเต็มและมุขยประโยคในหน่วยสร้างกริยา สภาวะจิตแสดงความรู้สึกในภาษาไทยเป็นประเภทความสัมพันธ์แบบเสริม

จากการทดสอบประเภทของโครงสร้างเชื่อมต่อและความสัมพันธ์ระหว่างส่วน เติมเต็มกับมุขยประโยคในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึกพบว่า การเชื่อมต่อของ มุขยประโยคและส่วนเติมเต็มเป็นการเชื่อมต่ออนุประโยคกับอนุประโยค ซึ่งมีส่วนเติมเต็มเป็น อารักวีเมนต์ของคำกริยาแสดงความรู้สึกในมุขยประโยค และคำกริยาทั้งในมุขยประโยคและส่วน เติมเต็มสามารถมีตัวดำเนินการเองได้ จึงกล่าวโดยสรุปว่า หน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดง ความรู้สึกเป็นโครงสร้างอนุประโยคเสริม (clausal subordination)

4.2.2.2 ประโยคสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต

1.) การแทนที่ด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร”

ในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต ส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลัง คำกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิตนั้น เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ของส่วนเติมเต็มและ มุขยประโยคว่าเป็นความสัมพันธ์แบบเสริมหรือไม่นั้น สามารถทดสอบด้วยการนำคำแสดงคำถาม “อะไร” แทนที่ส่วนเติมเต็มเช่น

- (41) ก. จอขเจตนาที่จะยกยอกเงินบริษัท
ข. ?จอขเจตนาอะไร
- (42) ก. จอขวางแผนที่จะไปเก็บตัวที่อังกฤษ
ข. ?จอขวางแผนอะไร

หากนำคำแสดงคำถาม “อะไร แทนที่ส่วนเติมเต็ม ที่จะยกยอกเงินบริษัท และที่จะไปเก็บตัวที่อังกฤษ” ประโยค (41ก-42ก) สามารถยอมรับได้ การที่ส่วนเติมเต็มในประโยคข้างต้นสามารถแทนที่คำแสดงคำถาม “อะไร” เช่นเดียวกับที่นามวลีสามารถแทนที่คำแสดงคำถาม “อะไร” ได้นั้น แสดงให้เห็นว่าทั้งส่วนเติมเต็มและนามวลีเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาหลักในประโยค

2.) การย้ายส่วนประโยคในตำแหน่งต้นประโยค

หากย้ายส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงการกระทำทางจิตในตำแหน่งต้นประโยค พบว่าไม่สามารถทำได้ เช่น

- (43) จอขตัดสินใจที่จะเดินออกมาคนเดียว
(43') *ที่จะเดินออกมาคนเดียวจอขตัดสินใจ
- (44) จอขไม่ประสงค์ที่จะทำร้ายใคร
(44') *ที่จะทำร้ายใครจอขไม่ประสงค์

ส่วนเติมเต็ม ที่จะเดินออกมาคนเดียว และ ที่จะทำร้ายใคร ในประโยค (43) และ (44) ไม่สามารถย้ายในตำแหน่งต้นประโยคได้ เช่นประโยค (43') และ (44') ได้ หากจะต้องปรากฏหลังคำกริยาสภาวะจิตเท่านั้น การไม่สามารถปรากฏแยกจากคำกริยาหลักในมุขยประโยคได้ แสดงคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์ของส่วนเติมเต็มในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิตว่า ส่วนเติมเต็มเป็นหน่วยแกนร่วมที่มีความสัมพันธ์แบบเสริมกับมุขยประโยค คือ เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาแสดงการกระทำทางจิตในมุขยประโยคที่จะต้องปรากฏกับคำกริยาแสดงการกระทำทางจิต

3.) การใช้ตัวดำเนินการร่วมกัน

หากนำตัวดำเนินการมาเป็นเกณฑ์ในการหาประเภทของความสัมพันธ์ระหว่างมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต ตัวดำเนินการ

ที่นำมาพิจารณาหาประโยคสัมพันธ์จะต้องเป็นตัวดำเนินการในระดับอนุประโยค ได้แก่ การแสดงสถานภาพ กาล แหล่งที่มาของข้อมูล และพลังวัจนกรรมปฏิบัติ เนื่องจากโครงสร้างเชื่อมต่อระหว่างอนุประโยคทั้งสองเป็นโครงสร้างเชื่อมต่อระดับอนุประโยคดังที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วในหัวข้อ 4.1

ในหน่วยสร้างคำกริยาแสดงการกระทำทางจิต คำแสดงอนาคตกาล “จะ” ซึ่งทำหน้าที่ขยายคำกริยาในสวนเติมเต็มจะต้องปรากฏในสวนเติมเต็มเสมอ ไม่สามารถละได้ ดังตัวอย่างข้างล่างต่อไปนี้

- (45) ก. จอยไฝฝืนที่จะได้เรียนต่อ
ข. *จอยไฝฝืนที่ได้เรียนต่อ
- (46) ก. ผมเคยตั้งใจที่จะลืม
ข. *ผมเคยตั้งใจที่ลืม

ประโยค (45 ข) คำแสดงอนาคตกาล “จะ” ซึ่งปรากฏหน้าคำกริยาในสวนเติมเต็ม *ได้เรียนต่อ* ไม่สามารถละได้ เช่นเดียวกับประโยค(46ข) สวนเติมเต็ม *ลืม* จะต้องมีการแสดงอนาคตกาล “จะ” ปรากฏหน้าคำกริยาในสวนเติมเต็มด้วย

หากพิจารณาคุณสมบัติการใช้ตัวดำเนินการร่วมกันระหว่างคำกริยาในमुख्यประโยค และคำกริยาในสวนเติมเต็มพบว่า นอกจากตัวดำเนินการสามารถปรากฏในสวนเติมเต็มได้ดังตัวอย่างที่ (45-46) แล้ว ตัวดำเนินการก็สามารถปรากฏหน้าคำกริยาในमुख्यประโยคได้ด้วยเช่นกัน เช่น

- (47) จอยยังไฝฝืนที่จะเรียนต่อ
- (48) จอยอาจจะอยากที่จะอยู่คนเดียว

ประโยคที่ (47) ตัวดำเนินการ *ยัง* แสดงการณัลักษณะ และประโยคที่ (48) *อาจจะ* แสดงทัศนภาวะ ตัวดำเนินการทั้งสองทำหน้าที่ขยายคำกริยาในमुख्यประโยค และประโยคทั้งสองมีตัวดำเนินการแสดงอนาคตกาล “จะ” ทำหน้าที่ขยายคำกริยาในสวนเติมเต็ม จะเห็นได้ว่าमुख्यประโยคและสวนเติมเต็มมีตัวดำเนินการในแต่ละหน่วยประโยค กล่าวได้ว่าคำกริยาในमुख्यประโยคและคำกริยาในสวนเติมเต็มไม่มีการใช้ตัวนำสวนเติมเต็มร่วมกัน ดังนั้นประโยคสัมพันธ์ในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิตจึงไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบหน้าที่ร่วมสำหรับการทดสอบว่าหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิตมีความสัมพันธ์แบบขนานหรือไม่ โดยการทดสอบว่าमुख्यประโยคและสวนเติมเต็มสามารถมีตัวดำเนินการได้อิสระหรือไม่ นั่น พบดังนี้

- (49) *จอยได้วางแผนที่จะใช้เงินลงทุน
 (50) จอยได้วางแผนที่จะเงินลงทุน

ตัวดำเนินการสามารถขยายคำกริยาในมุขยประโยคได้เป็นอิสระ เช่น ตัวดำเนินการแสดงอดีตกาล ได้ ดังตัวอย่างที่ (49) หรือตัวดำเนินการอื่นๆได้ แต่ในส่วนเดิมเดิมนั้น ตัวดำเนินการที่แสดงอนาคตกาล “จะ” เท่านั้นที่สามารถขยายคำกริยาในส่วนเดิมเดิมได้ การที่ทั้งมุขยประโยคและส่วนเดิมเดิมไม่สามารถมีตัวดำเนินการที่ขยายคำกริยาได้โดยอิสระ ดังนั้นความสัมพันธ์ของมุขยประโยคและส่วนเดิมเดิมก็ไม่ใช่ความสัมพันธ์แบบขนานเช่นกัน

จากการทดสอบประเภทของโครงสร้างเชื่อมต่อและความสัมพันธ์ระหว่างส่วนเดิมเดิมกับมุขยประโยคในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิตพบว่า การเชื่อมต่อของมุขยประโยคและส่วนเดิมเดิมเป็นการเชื่อมต่ออนุประโยคกับแกนร่วม ซึ่งมีส่วนเดิมเดิมเป็นหน่วยแกนร่วมที่เป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาแสดงการกระทำทางจิตในมุขยประโยค โดยมุขยประโยคอาจจะมีตัวดำเนินการใดๆก็ได้ขยายคำกริยาในมุขยประโยค ส่วนในส่วนเดิมเดิมนั้น ตัวดำเนินการที่แสดงอนาคตกาลเท่านั้นที่สามารถปรากฏหน้าคำกริยาได้ จากการทดสอบชนิดของความสัมพันธระหว่างมุขยประโยคและส่วนเดิมเดิมในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิตพบว่า ส่วนเดิมเดิมเป็นอาร์กิวเมนต์ของคำกริยาแสดงการกระทำทางจิตในมุขยประโยคที่ไม่สามารถปรากฏแยกจากคำกริยาดังกล่าวได้ และไม่มีการบังคับใช้ตัวดำเนินการร่วมกันระหว่างคำกริยาในมุขยประโยคและคำกริยาในส่วนเดิมเดิม จึงอาจกล่าวได้ว่า หน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึกเป็นโครงสร้างอนุประโยคเสริม (clausal subordination)

กล่าวสรุปได้ว่า หน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึก และหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต มุขยประโยคและส่วนเดิมเดิม “ที่” มีการเชื่อมต่อกันระดับอนุประโยคเหมือนกัน แต่หน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึกเป็นการเชื่อมต่ออนุประโยค 2 อนุประโยค ซึ่งทั้งมุขยประโยคและส่วนเดิมเดิมในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตทั้ง 2 ประเภทมีชนิดของความสัมพันธเหมือนกัน คือ เป็นความสัมพันธ์แบบเสริมเหมือนกัน ตารางต่อไปนี้จะแสดงโครงสร้างเชื่อมต่อและประโยคสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตในภาษาไทย

	หน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิต แสดงความรู้สึก	หน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิต แสดงการกระทำทางจิต
1. การใช้หน่วยอารักขิวิเมนตร์ร่วมกัน	ไม่มี	มี
2. การแทรกคำวิเศษณ์วลี	ได้	ได้
โครงสร้างเชื่อมต่อ	ระดับอนุประโยค (อนุประโยคกับอนุประโยค)	ระดับอนุประโยค (อนุประโยคกับแกนร่วม)
1. การแทนที่ด้วยคำแสดงคำถาม “อะไร”	ได้	ได้
2. การย้ายส่วนเติมเต็มในตำแหน่ง ต้นประโยค	ไม่ได้	ไม่ได้
3. การใช้ตัวดำเนินการร่วมกัน	ไม่มี	ไม่มี
ประโยคสัมพันธ์	แบบเสริม	แบบเสริม

ตาราง 2 : โครงสร้างเชื่อมต่อและประโยคสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิตในภาษาไทย

ในหน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึก ตำแหน่งประธานของส่วนเติมเต็ม อาจจะเป็นนามวลีใดๆก็ได้ ดังนั้นมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มจึงไม่มีการใช้อารักขิวิเมนตร์ร่วมกัน นอกจากนี้ คำวิเศษณ์ยังสามารถแทรกระหว่างมุขยประโยคกับส่วนเติมเต็มได้ด้วย จึงยืนยันได้ว่า หน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึกมีโครงสร้างเชื่อมต่ออนุประโยคซึ่งเป็นการเชื่อมอนุประโยคกับอนุประโยค นอกจากนี้ยังพบว่า ส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึกก็สามารถแทนที่คำแสดงคำถาม “อะไร” ได้ และไม่สามารถปรากฏแยกจากคำกริยาแสดงความรู้สึกไปปรากฏในตำแหน่งต้นประโยคได้ แสดงให้เห็นว่าส่วนเติมเต็มเป็นอารักขิวิเมนตร์ของคำกริยาแสดงความรู้สึก และเนื่องจากมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มสามารถมีตัวดำเนินการขยายคำกริยาในแต่ละอนุประโยคได้ ไม่มีการบังคับใช้อารักขิวิเมนตร์ระหว่างหน่วยอนุประโยคทั้งสอง จึงยืนยันได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มในหน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึก เป็นความสัมพันธ์แบบเสริม สำหรับหน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต มุขยประโยคและส่วนเติมเต็มมีการใช้อารักขิวิเมนตร์ร่วมกัน โดยมีช่องว่างในตำแหน่งประธานของ

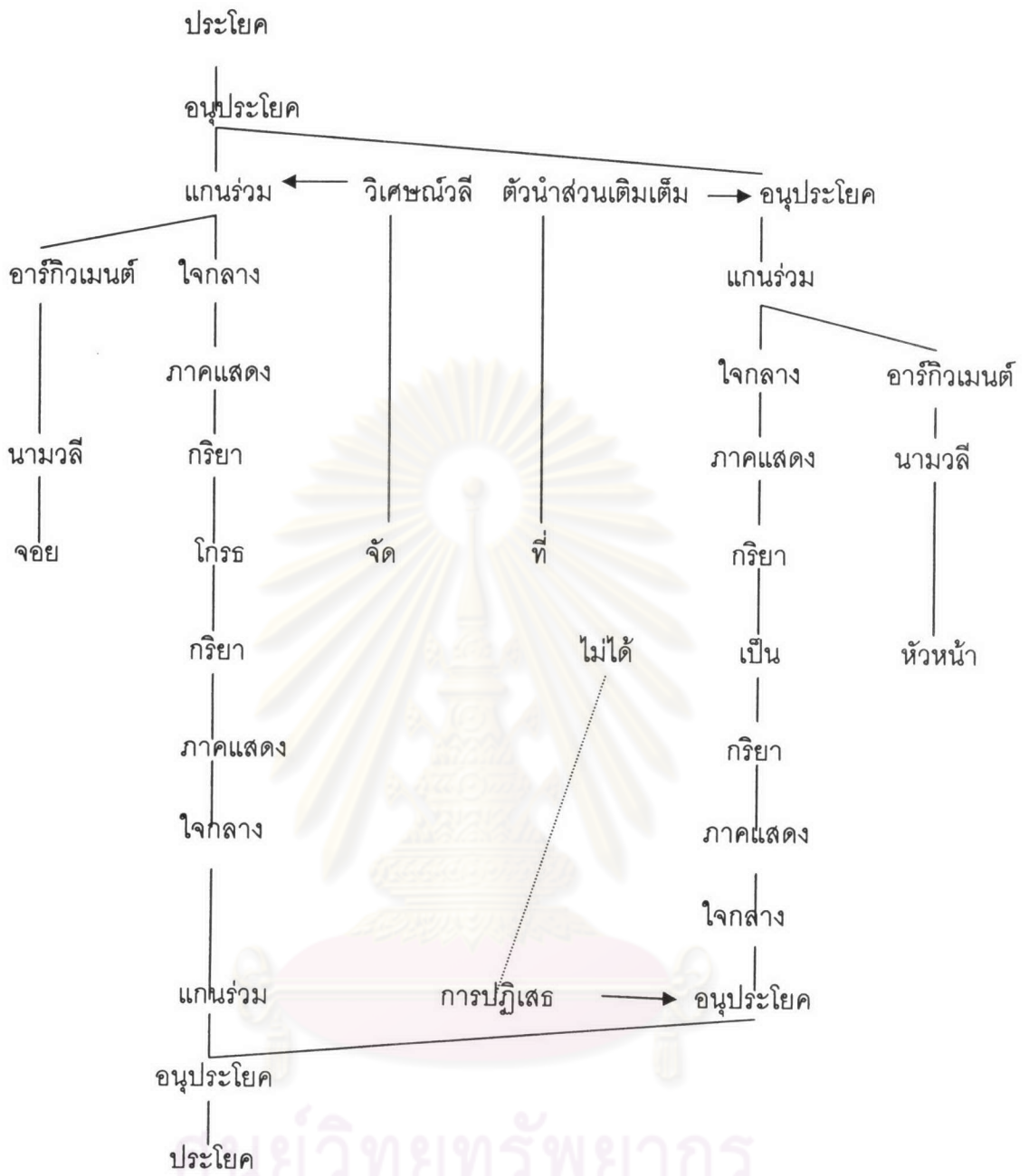
ส่วนเติมเต็มที่อ้างถึงอารักขาในมุขยประโยค นอกจากนี้ยังไม่สามารถแทรกคำวิเศษณ์ระหว่างมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มที่มีการใช้อารักขาในอารักขาเดียวกับอารักขาในมุขยประโยค จึงกล่าวได้ว่าโครงสร้างเชื่อมต่อกันของมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงการกระทำทางจิตเป็นการเชื่อมต่อดังอนุประโยคระหว่างอนุประโยคกับแกนร่วม ส่วนเติมเต็มที่ปรากฏหลังคำกริยาแสดงความรู้สึกก็สามารถแทนที่คำแสดงคำถาม “อะไร” ได้ และไม่สามารถปรากฏแยกจากคำกริยาแสดงความรู้สึกไปปรากฏในตำแหน่งต้นประโยคได้ แสดงให้เห็นว่าส่วนเติมเต็มเป็นอารักขาของคำกริยาแสดงความรู้สึก และเนื่องจากมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มสามารถมีตัวดำเนินการขยายคำกริยาในแต่ละอนุประโยคได้ ไม่มีการบังคับใช้อารักขาในระหว่างหน่วยอนุประโยคทั้งสอง จึงยืนยันได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างมุขยประโยคและส่วนเติมเต็มในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต เป็นความสัมพันธ์แบบเสริม

4.3 โครงสร้างแบ่งชั้น (layered structure of the clause)

4.3.1 โครงสร้างแบ่งชั้นของหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึก

จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่า ในหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึก มุขยประโยคกับส่วนเติมเต็มมีการเชื่อมต่อดังอนุประโยคซึ่งประกอบด้วยอนุประโยค 2 อนุประโยคเชื่อมกัน ความสัมพันธ์ของอนุประโยคทั้ง 2 นี้เป็นความสัมพันธ์แบบเสริม ภาพข้างล่างต่อไปนี้แสดงรูปแทนทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึก

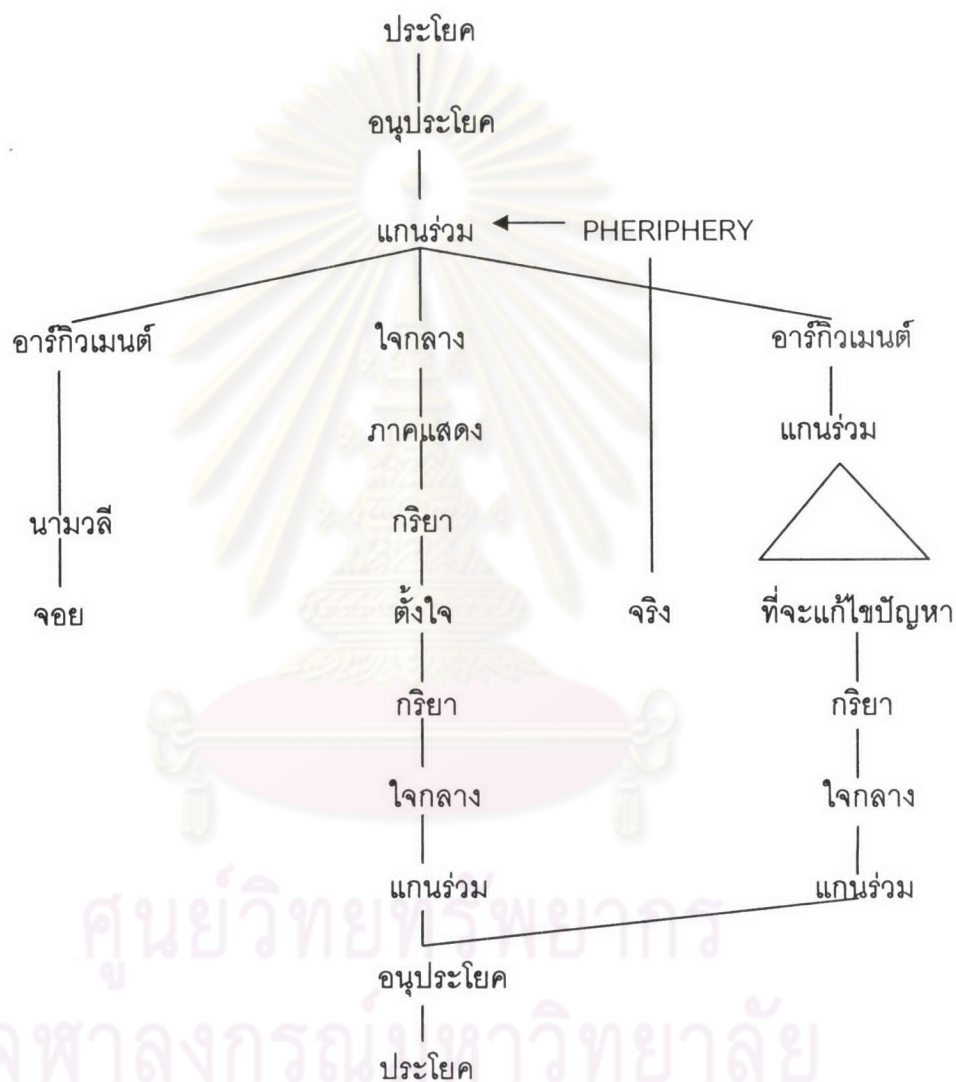
ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 13: โครงสร้างเชื่อมต่อและประโยคสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกริยาสภาวะจิตแสดงความรู้สึก
ของประโยค (จอยไกรธจัดที่ ไม่ได้เป็นหัวหน้า)

4.3.2 โครงสร้างแบ่งชั้นของหน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต

ในหน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต มุขยประโยคและส่วนเติมเต็มมีการเชื่อมต่อกันในระดับอนุประโยค แต่เป็นการเชื่อมต่อกันระหว่างอนุประโยคกับแกนร่วม ซึ่งหน่วยประโยคทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กันแบบเสริม ภาพข้างล่างต่อไปนี้แสดงรูปแบบทางวากยสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต

ภาพที่ 14: โครงสร้างเชื่อมต่อกันและประโยคสัมพันธ์ของหน่วยสร้างกิริยาสภาวะจิตแสดงการกระทำทางจิต